

להחזיק בידי לומדי תורה

[פרשת וזאת הברכה (שיחה 1) – נכתב ע"י הרב משה צוריאל, מתוך ספרו "אוצרות התורה".
בהנהגה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

ידוע מחז"ל שיששכר היה עוסק בתורה וזבולון היה תומך בו. כי כתוב "שמח זבולון בצאתך ויששכר באוהלך" (דברים לג, יח) כותב שם רש"י: "זבולון ויששכר עשו שותפות. זבולון לחוף ימים ישכון ויצא לפרקמטיא בספינות ומשתכר ונותן לתוך פיו של יששכר, והם יושבים ועוסקים בתורה. לפיכך הקדים זבולון ליששכר, שתורתו של יששכר על ידי זבולון היה" עכ"ל.

אנו יודעים כי זבולון היה צעיר מן יששכר ונולד אחריו. (בראשית ל/ טז-כ) ובכן תמוה שמשה רבנו מקדים לברך אותו עוד לפני יששכר? ועוד תמוה, הרי אינו דומה מי שרק תומך בתורה למי שמתייגע ועמל בלימודו ומשים לילות כימים. ובכן, משום מה לכבד את זבולון עוד יותר מאשר יששכר?

פתרון חידה זו מצאנו בחז"ל – "גדול המעשה, יותר מן העושה" (ב"ב ט). ונראה להסביר את העניין כך –

א. האיש הלומד יש לו הנאה מן עצם התורה שלומד (עיין בהקדמת "אגלי טל") אבל זה שתומך בו, הרי איננו מבין בתורה וגם אינו נהנה מהחידושים. ולכן שקרו רב יותר, כי הוא עושה מתוך אמונה, ולא מתוך הנאה אישית. (כמו שאמרו בברכות נג: "גדול העונה אמן יותר מן המברך" והוא מטעם זה.)

ב. זאת ועוד, יש והלומד תורה עושה רק למען עצמו. אבל הזוכה להפריש מממונו ולתת ללומדי תורה (כאשר אין הלומד מבני משפחתו) הרי זה עושה בשביל כלל ישראל, ואין כאן "נגיעות" אישיות.

ג. ועוד, אמנם רובם של התומכים יש להם "עודף" כסף, כי לא נותנים מלחם שבפיהם ומצרכיהם המצומצמים, אלא מן התוספת. אבל לעומת זאת, חז"ל אמרו "עשירים מקמצים" (מנחות פו.) וכתוב "אוהב כסף לא ישבע כסף" (קהלת ה, ט). ולכן יש לו נסיון קשה במיוחד להתנתק מן כספו. (אבל אם יהנה מהכבוד שמכבדים אותו על תמיכה זו, שגרו נפגם - "ספר חסידים", קטע פד.)

מתוך דברי חז"ל אנו לומדים על גודל הענין של "תומכי תורה".

בְּקָלְלוֹת שִׁמְשָׁה קָלָל, כְּתוּב "אֲרוּר אֲשֶׁר לֹא יִקִּים אֶת דְּבַרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת" (דברים כז, כו) והעירו חז"ל:

- "לִמְד, וְלִימַד, וְשָׁמַר (עֲצָמוֹ מֵעֲבִירָה), וְעָשָׂה (מִצְוָה), וְהִיתָה סְפִיקָה בִּידוֹ לְהַחֲזִיק (בְּאַחֲרֵי הַלּוּמְדִים) וְלֹא הַחֲזִיק – הִרִי זֶה בְּכֻלּוֹ אֲשֶׁר לֹא יִקִּים אֶת דְּבַרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת'.
- אבל – לא למד ולא לימד ולא שמר ולא עשה, ולא היתה ספיקה בידו (פירש 'קרבן העדה': החזיק יותר מכדי יכולתו) להחזיק (באחרים הלומדים) (ובכל זאת) החזיק – הרי זה בכלל 'ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת'". (ירושלמי, סוטה ד/ז, והובאו הדברים ב"שערי תשובה" לרבנו יונה, ג/ט).

הרי כאן בולט ומודגש שהזכות של תמיכה באחרים הלומדים היא עודפת אפילו על זכות אותם הלומדים. (=כאשר הללו אינם תומכים באחרים. ופשיטא, כי מי שיכול לקיים גם זה וגם זה, ללמוד בעצמו וגם לתמוך באחרים, הוא חייב בשניהם). אבל התומך באחרים ונמנע הוא עצמו מללמוד (למרות שיש לו זמן פנאי וגם כשרון שְׂכָלִי ללמוד), ענוש ייענש חמורות על העוון של ביטול תורה. (ע"ע רבנו יונה, "אגרת התשובה", קטע יב). וכבר כתב הגר"א (על תיקוני זהר, דף 4) על הקמצן בממונו כמה השכינה כועסת עליו: "רוצה לומר על הקמצן שאינו מחזיק ידי לומדי תורה, והוא עצמו לומד תורה, ששונא אותו ואת תורתו, כמו שאמרו בגמרא – "כל האומר אין לי אלא תורה, אף תורה אין לו". עכ"ל.

וכמה יפים דברי הנצי"ב, שהתומכים בתורה נבנים על ידיהם. "עץ חיים היא למחזיקים בה" - היה צריך לומר 'מחזיקים אותה'. אלא שהתומכים בכספם בתורה, הרי בעצם הם מחזיקים את עצמם, כאילו כתוב "מתחזקים בה". ולהם תהיה "עץ חיים" כי הם מרגישים את עצמם בבחינת "מקבלים" ממנה ויזכו כאילו בעצמם למדו תורה.

אבל יש עוד סוג שני, הירוד יותר. אלה שהם אמנם תומכים בלומדי תורה, אבל הם חושבים את הלומדים כאילו הם נופלים וגרועים, ורק מתוך רגש של חמלה הם חסים עליהם ותומכים בם. הללו אינם בדרגה גבוהה כמו התומכים הראשונים, והם רק יהיו "ותומכיה מאושר" עכ"ל. (ישאר ישראל, אות י' ובהוספות מכת"י שם).

לא די שיש להם "זכות", אלא התומכים הללו אף יזכו להבין באותן התורות שהלומדים למדו ע"י סיוע שלהם. ("העמק דבר" על במדבר כא/כ הרח"ד).

וכן על מה שאמרו חז"ל שהתומכים ישבו בגן עדן יחד עם הלומדים (פסחים נג:), שואל חיד"א שמא חלילה יהיה זה להם למוקש וצער, מפני שלא ידעו ולא יבינו מה אומרים שם הרבנים, וישבו שם בקלון?! אלא פשיטא שהמחזיק לת"ח מלמדים אותו התורה בעוה"ב ויושב שם וכן יבין! ("יוסף תהילות" על תהלים כט) וכן הוגד משם ה"חפץ חיים". ("יתולדות חפץ חיים", מהרב ברוך ישר, דף תק"א).

והערה ראינו ב"מקדש מלך" (על זהר ג/פ. ד"ה בהיך אנפין) שכיון שיש בתורה 4 בחינות פרד"ס (=פשוט, רמז, דרוש, סוד) יש לו לאדם לתמוך בממונו באיש ת"ח כזה שיודע כל ארבעת הבחינות, או שיתמוך בת"ח שונים שהם עוסקים בכל ארבעה חלקים הנ"ל, כדי שבהיות התומך יושב בגן עדן יזכה להבין בכל אחד מארבעת החלקים ההם.

והנה גם בעוה"ז נצנץ מהשכר הרוחני הזה.

- אמרו במשנה "שמעון, אחי עזריה, אומר..." (זבחים ב.) והזכיר שם רש"י: על שם שעזריה עסק בפרקמטיא וסיפק צרכי שמעון אחיו בשעה שהיה עוסק בתורה... לפיכך נקרא על שמו" וכך הוא בגמרא שם, ובמדרש ויקרא רבה (כ"ה).
- ולא די בכל הנ"ל, אלא שהתומך בת"ח נחשב לו כאילו הוא נדבק בשכינה. (כתובות קיא:).
- וכן, המארח ת"ח בתוך ביתו כאילו מקריב תמידין. (ברכות י: וע"ע דף סג:).

ומעניין מאד שנחרבו עיירות שבא"י דוקא בגלל חטא זה של חוסר תמיכה בלומדי תורה, ולא על עצם חוסר לימוד תורה. (הנצי"ב בפ"י לשיר השירים א/ח המבסס חידושו זה על לשונם של חז"ל בתחילת הפתיחה למדרש איכה רבה). ועוד עיין דברי "חפץ חיים" בספרו "שמירת הלשון". (שער התורה, פרקים ה-ו)

[הערת תלמיד. כתב "משכיל לדוד" על פסוק "אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד" [דברים יז] – "וכי עולה על דעתך לשחך להקב"ה?... אלא, אע"ג שידוע כי "עץ חיים היא, למחזיקים בה", היינו שתומך בלומדי תורה – זה דווקא בשאינו יכול ללמוד – אבל **ביכול ללמוד, לא יוכל לפטור עצמו במה שיחזיק לומדי התורה בלבד**". עכ"ל. "ומזה ומזה (מן הלימוד ומן החזקת הלומדים), אל תנח ידך"]